

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни
Теорія держави та права

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЮРИДИЧНИЙ

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. декана юридичного
факультету

Т.О. Коломоєць

« 28 » 08 2025

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

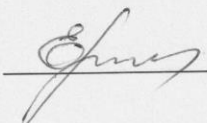
підготовки бакалаврів
денної та заочної форм здобуття освіти
освітньо-професійна програма «Право»

спеціальності **D8 Право**
галузі знань **D Бізнес, адміністрування та право**

ВИКЛАДАЧ: Удовика Лариса Григорівна, доктор юридичних наук,
професор

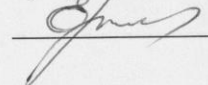
Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри цивільного
права

Протокол № 1 від “28” серпня 2025 р.
Завідувач кафедри цивільного права

 Д.О. Єрмоленко

Погоджено

Гарант освітньо-професійної
програми

 Д.О. Єрмоленко

2025 рік

Зв'язок з викладачем : доктор юридичних наук, професор, Удовика Лариса Григорівна

E-mail: lora.znu@gmail.com

Сезн ЗНУ повідомлення: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=16095>

Телефон: (061) 228-76-40

Інші засоби зв'язку: Viber, Messenger, WhatsApp,

<https://meet.google.com/ijw-oizu-myn>

Ідентифікатор конференції : 645 798 0763

Код доступу: 56789

Кафедра: цивільного права V корпус, ауд. 108

1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Теорія держави та права» є формування у студентів компетентностей, необхідних для розуміння та застосування системи узагальнених наукових знань про основні закономірності виникнення, розвитку, функціонування права і держави в їх понятійному вираженні та вироблення умінь застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

Теорія держави та права спрямована на :

- формування понятійного апарату майбутніх юристів, отримання знань про зміст і сутність державних і правових явищ; загальні закономірності виникнення, функціонування та розвитку державно-правових явищ; особливості основних правових систем сучасності та їх характерних рис;
- формування самостійного правового мислення, навичок аналізу проблемних питань теорії держави і права, змісту і порівняння правових норм, інститутів різних правових систем;
- розширення правового світогляду і правового мислення студентів;
- створення теоретичного підґрунтя і формування понятійного апарату для найкращого засвоєння галузевих юридичних дисциплін.

Відповідно до структурно-логічної схеми ОПП «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: Пререквізити: ОК 1, Кореквізити ОК 10, ОК 11, ОК 13,

Постреквізити: ОК 12, ОК 16, ОК 17, ОК 19, ОК 21.

Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
1	2	3
Статус дисципліни	Обов'язкова Цикл професійної підготовки	
Семестр	2 -й	2-й
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість годин	120	
Лекційні заняття	34 год.	10
Практичні заняття	16 год.	10

Самостійна робота	70 год.	100 год.
Консультації	<i>(очно/дистанційно)</i> https://www.znu.edu.ua/ukr/university/departments/law/navchal_nij_protses	
Вид підсумкового семестрового контролю:	екзамен	
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=16095	

2. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

Компетентності/ результати навчання	Методи навчання	Форми і методи оцінювання
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
<p>Загальні компетентності ЗК</p> <p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</p> <p>ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.</p> <p>СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.</p> <p>СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.</p> <p>СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.</p>	<p>Методи, методики та технології навчання: загальнонаукові спеціальні методи пізнання правових явищ; методики з правової оцінки, ідентифікації правової проблеми та її вирішення на основі принципів права; пояснювально-ілюстративний метод; метод проблемного викладу матеріалу; методи оцінювання та аналізу інформації, методи доведення.</p> <p>Освітній процес здійснюється на засадах колегіальності,</p>	<p>Поточний контроль здійснюється шляхом виконання таких обов'язкових видів роботи, як виступ з питань певної теми на практичному занятті; доповідь з проблемної тематики з презентацією; участь у обговоренні дискусійних питань; письмова контрольна робота та додаткових видів роботи - участь у ділових (ситуативних) іграх; робота в групах; участь у науково-дослідній роботі (участь у конференціях, студентських наукових гуртках і проблемних групах, підготовці</p>

<p>СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p> <p>СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.</p> <p>СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p> <p>РН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.</p> <p>РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.</p> <p>РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.</p> <p>РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.</p> <p>РН 7. Складати та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.</p> <p>РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.</p> <p>РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.</p> <p>РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.</p>	<p>професійності, відповідальності , високої академічної культури та академічної доброчесності. Викладання здійснюється з використанням традиційних та інтерактивних технологій, спрямованих на проблемно орієнтоване навчання, самонавчання. Базується на активному навчанні практичного спрямування під час лекцій, практичних занять, вирішення кейсів.</p>	<p>публікацій, участь в конкурсах тощо); завдання творчого характеру. Підсумкові контрольні заходи проводяться по завершенню семестру та мають дві складові – тестування та усна відповідь добір балів – можливість для здобувачів, які пропустили заняття з поважних причин, показати отримані знання.</p>
---	--	---

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. СИСТЕМА ПРАВА

Правова система і система права: поняття і співвідношення. Вплив глобалізації на розвиток правової системи й системи права. Поняття системи об'єктивного юридичного права. Поняття структури системи об'єктивного юридичного права. Право приватне та право публічне. Поняття галузі права. Критерії поділу права на галузі. Предмет і метод правового регулювання. Види галузей права. Поняття інституту права. Види інститутів права.

Система міжнародного права (поняття, структура). Співвідношення національного та міжнародного права. Взаємодія національного і міжнародного права як методологічна основа національної імплементації норм міжнародного права, запорука належного виконання державою її міжнародно-правових зобов'язань.

Тема 2. СИСТЕМА ЗАКОНОДАВСТВА

Система законодавства. Поняття системи законодавства. Співвідношення системи об'єктивного юридичного права і системи законодавства. Поняття структури системи законодавства.

Систематизація законодавства. Поняття систематизації законодавства. Види

(способи) систематизації законодавства. Поняття інкорпорації законодавства. Види інкорпорації. Поняття кодифікації законодавства. Види кодифікації. Заходи зі систематизації законодавства України.

Системні уявлення про право, законодавство та практика.

Тема 3. ЮРИДИЧНІ НОРМИ

Загальна характеристика юридичної норми. Юридична норма (норма права): поняття та ознаки. Види (класифікація) юридичних норм. Спеціалізовані (нетипові норма права. Структура юридичної норми. Види диспозицій, гіпотез, санкцій юридичних норм. Структура норми права і норми-розпорядження. Юридична норма та нормативно-правовий припис. Форми викладу юридичних норм у статтях нормативно-правових актів. Способи викладу юридичних норм у статтях нормативно-правових актів. Співвідношення юридичної норми і статті нормативного акта. Практичність знань про юридичні норми.

Тема 4. ДЖЕРЕЛА (ФОРМИ) ПРАВА

Форми (джерела) права. Поняття форми права. Види зовнішніх форм права. Зв'язок і співвідношення між типом права і формою права.

Правовий звичай як історично перше джерело права. Звичаєве право.

Правовий (адміністративний та судовий) прецедент в системі джерел права держави, його поняття та ознаки. Роль судової практики в правовому регулюванні суспільних відносин.

Нормативно-правовий договір як форма права держави.

Нормативно-правовий акт — основна форма права соціально-демократичної орієнтації. Поняття юридичної сили нормативно-правового акта. Поняття та юридичні властивості нормативно-правових актів. Основні види нормативно-правових актів.

Поняття й ознаки закону. Законодавчий процес. Види законів. Конституція – основний закон громадянського суспільства і держави.

Дія нормативно-правового акту в часі (пряма, зворотна, переживаюча). Правила щодо набрання чинності, призупинення чинності та припинення (втрати) чинності нормативно-правовими актами.

Офіційні джерела опублікування (оприлюднення) нормативно-правових актів України.

Дія нормативно-правового акту в просторі і за колом осіб.

Поняття підзаконного нормативно-правового акта. Підзаконний нормативний акт центральних органів держави. Інститут контрасигнації.

Відомчий акт.

Підзаконний нормативний акт органу місцевого самоврядування. Підзаконні нормативні акти органів виконавчої влади, державного підприємства, установи, організації. Комерційної організації.

Нормативно-правові договори в Україні. Конституційно-правові договори. Колективні договори й угоди. Міжнародний договір: його особливості та місце у системі джерел національного права.

Ієрархія джерел національного права, її практичне значення.

Інститут контрасигнації. Нормативно-правові договори як джерело права України. Специфічні юридичні акти, котрі можуть набувати нормативно-правового значення за законодавством України. Акти Конституційного Суду України та їх правотворчі можливості (властивості).

Змістовий модуль 2.

Тема 5. ПРАВОВИЙ АКТ. СИСТЕМА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

Правовий акт. Поняття нормативно-правового акта. Види нормативно-правових актів. Поняття і ознаки закону. Законодавчий процес. Види законів. Дія нормативно-

правового акта в часі, просторі і за колом осіб. Нормативно-правові акти у сучасній Україні (загальна характеристика). Офіційні джерела та порядок оприлюднення законів в Україні. Конституція України основний закон держави. Поняття підзаконного нормативно-правового акта. Підзаконний нормативний акт місцевого значення: види, ознаки, вступ у дію. Корпоративний нормативний акт: поняття, ознаки, види.

Тема 6. ПРАВОТВОРЕННЯ І ПРАВОТВОРЧІСТЬ

Правотворчість: поняття, ознаки, види. Правотворення, правотворчість і законотворчість. Принципи і функції правотворчості. Стадії правотворчого процесу. Поняття правотворчої техніки її склад (правова термінологія, правові конструкції, правові презумпції, правові фікції тощо). Юридична стилістика. Види і форми правотворчості держави. Види і форми правотворчості громадянського суспільства.

Правова доктрина і її роль в удосконаленні законодавства та розвитку юридичної практики. Законотворчість як особливий вид правотворчості. Особливості правотворчої діяльності в Україні.

Тема 7. ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА

Поняття, засоби і види юридичної техніки.

Особливості юридичної мови. Вимоги, які ставляться до якості юридичної мови.

Юридична техніка нормотворчості. Складові юридичної техніки Юридична термінологія і юридичні конструкції. Поняття юридичної фрази та її структурні елементи.

Юридичні помилки в правотворчій діяльності.

Юридична техніка в правозастосовній діяльності.

Змістовий модуль 3.

Тема 8. ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ

Правові відносини як особлива форма суспільних відносин. Поняття, ознаки та види правовідносин. Структура правовідносин. Передумови виникнення правовідносин. Суб'єктивне юридичне право і юридичний обов'язок як основний юридичний зміст правовідносин. Суб'єкти правовідносин: поняття, види. Правосуб'єктність фізичних і юридичних осіб.

Соціально-юридичні властивості суб'єкта правовідносин. Правоздатність (поняття, значення). Правоздатність фізичних і юридичних осіб. Дієздатність (поняття, значення, види). Деліктоздатність суб'єктів правовідносин.

Компетенція державного органу як вираз його спеціальної правосуб'єктності. Поняття та види об'єктів правовідносин. Юридичні факти: поняття, класифікація. Фактичний (юридичний) склад. Презумпції.

Тема 9. РЕАЛІЗАЦІЯ І ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ПРАВА

Поняття та форми (використання, виконання, дотримання) реалізації юридичних норм. Зловживання правом.

Загальна характеристика застосування юридичних норм. Поняття та види застосування юридичних норм (позитивне, юрисдикційне застосування). Загальна характеристика правозастосовальної діяльності. Загальні вимоги правильного застосування юридичних норм. Основні стадії застосування юридичних норм. Поняття правозастосовальної техніки. її склад. Правозастосовальні акти. Поняття акта застосування юридичних норм. Юридичні властивості правозастосовальних актів. Застосування юридичних норм по аналогії в разі прогалини у праві й законодавстві. Поняття прогалини у законодавстві. Поняття аналогії права й аналогії закону. Юридичні колізії: поняття,

причини виникнення, види. Способи розв'язання юридичних колізій. Конкуренція юридичних норм. Практичність вчення про застосування юридичних норм. Субсидіарне застосування норм права.

Тема 10. ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА

Поняття й загальна характеристика тлумачення юридичних норм. Герменевтика та її значення для тлумачення юридичних норм. Поняття тлумачення-з'ясування юридичних норм. Поняття тлумачення-роз'яснення юридичних норм.

Види тлумачення-з'ясування юридичних норм (за способом, за співвідношенням між текстом і змістом) норми тощо).

Види тлумачення-роз'яснення юридичних норм. (за характером обов'язковості, за сферою поширення тощо).

Поняття офіційного тлумачення. Його види.

Поняття правотлумачної техніки та її склад.

Інтерпретаційно-правові акти. Поняття інтерпретаційно-правового акта й його юридичні властивості. Види інтерпретаційно-правових актів.

Наука та практика правотлумачення.

Змістовий модуль 4.

Тема 11. ЮРИДИЧНА ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ. ЮРИДИЧНИЙ ПРОЦЕС

Поняття, ознаки і види юридичної діяльності.

Структура юридичної діяльності.

Поняття юридичної практики. Ознаки й види юридичної практики. Юридичний процес: поняття і ознаки. Процесуальна форма

Юридичний процес, його співвідношення з юридичною процедурою.

Форма юридичного процесу (процесуальна форма).

Види юридичного процесу в Україні. Процесуальні правовідносини: поняття, ознаки, структура (склад) і види. Юридична справа та її вирішення. Процесуальний акт і його види. Особливості механізму процесуального регулювання: поняття і елементи.

Тема 12. МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Поняття правового регулювання і правового впливу, їх співвідношення.

Сфера, основні напрямки і межі правового регулювання. Види, способи і типи правового регулювання. Механізм правового регулювання.

Елементи правового регулювання та їх призначення. Ефективність правового регулювання суспільних відносин.

Стадії механізму правового регулювання.

Правові форми діяльності держави як засіб функціонування механізму правового регулювання.

Тема 13. ЮРИДИЧНО ЗНАЧУЩА ПОВЕДІНКА. ПРАВОПОРУШЕННЯ

Поняття і ознаки правової поведінки. Правомірна поведінка. Причини нестабільності правомірної поведінки. Види і склад правомірної поведінки. Поняття і ознаки правопорушень. Склад правопорушення. Види правопорушень. Зловживання правом: сутність, зміст, шляхи усунення. Причини правопорушень: поняття, види. Причини правопорушень у сучасній Україні та шляхи їх усунення. Заходи юридичного примусу: поняття, види.

Змістовий модуль 5.

Тема 14. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Поняття та основні риси юридичної відповідальності. Поняття і ознаки юридичної відповідальності. Принципи законодавчого закріплення та принципи застосування юридичної відповідальності.

Функції юридичної відповідальності у державах соціально-демократичної орієнтації. Види юридичної відповідальності. Підстави і стадії юридичної відповідальності.

Тема 15. ЗАКОННІСТЬ І ПРАВОПОРЯДОК. ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ І ПРАВОВА КУЛЬТУРА

Поняття законності. Принципи законності. Законність і демократія. Вимоги і гарантії законності. Поняття правопорядку. Функції і принципи правопорядку. Державна дисципліна. Співвідношення права, законності і правопорядку. Громадський порядок і правопорядок. Гарантії правопорядку.

Поняття і структура правової свідомості. Класифікація форм правосвідомості. Функції правосвідомості. Взаємодія правосвідомості й об'єктивного юридичного права. Деформації правосвідомості (правовий нігілізм, правовий ідеалізм). Шляхи і способи їх подолання. Правова культура: поняття, структура, види, значення. Правова культура суспільства і особи. Вимоги до професійної правосвідомості та правової культури юристів. Поняття правового виховання, його механізм і функції. Правовий всеобуч.

Тема 16. ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ І ПРАВОВА КУЛЬТУРА

Поняття і структура правової свідомості. Класифікація форм правосвідомості.

Функції правосвідомості. Взаємодія правосвідомості й об'єктивного юридичного права.

Деформації правосвідомості (правовий нігілізм, правовий ідеалізм). Шляхи і способи їх подолання.

Правова культура: поняття, структура, види, значення. Правова культура суспільства і особи.

Вимоги до професійної правосвідомості та правової культури юристів.

Поняття правового виховання, його механізм і функції. Правовий всеобуч.

Тема 17. ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА

Поняття верховенства права.

Характеристика основних складових верховенства права:

Повага до прав і свобод людини; Верховенство конституції; Принцип розподілу влади;

Законність; Обмеження дискреційних повноважень;

Принцип рівності у правах (рівноправності) та рівності всіх перед законом

Принцип юридичної визначеності; Принцип захисту довіри; Принцип пропорційності

Незалежність суду і суддів;

Верховенство права і правова держава. Верховенство права і соціальна держава.

4. Структура навчальної дисципліни

Вид заняття /роботи	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф	з/ф	
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Лекція 1	Тема 1. СИСТЕМА ПРАВА 1. Правова система і система права: поняття і співвідношення. 2. Поняття структури системи об'єктивного юридичного права. 3. Поняття галузі права. Критерії поділу права на галузі. Предмет і метод правового регулювання. Види галузей права. 4. Поняття інституту права. Види інститутів права.	2	1	<i>щотижня</i>
Практичне заняття 1	Тема 1. СИСТЕМА ПРАВА 1. Поняття структури системи об'єктивного юридичного права. 2. Поняття галузі права. Критерії поділу права на галузі. Предмет і метод правового регулювання. Види галузей права. 3. Поняття інституту права. Види інститутів права	2	2	<i>1 раз на 2 тижні</i>
Лекція 2	Тема 2. СИСТЕМА ЗАКОНОДАВСТВА 1. Поняття системи законодавства. 2. Співвідношення системи об'єктивного юридичного права і системи законодавства. 3. Поняття структури системи законодавства. 4. Систематизація законодавства. Види (способи) систематизації законодавства. Заходи зі систематизації законодавства України.	2	1	<i>щотижня</i>
Практичне заняття 2	-Тема 2. СИСТЕМА ЗАКОНОДАВСТВА 1. Співвідношення системи об'єктивного юридичного права і системи законодавства. 2. Поняття структури системи законодавства. 3. Систематизація законодавства. 4. Види (способи) систематизації законодавства. 5. Заходи зі систематизації законодавства України.	2	2	<i>1 раз на 2 тижні</i>
Лекція 3	Тема 3. ЮРИДИЧНІ НОРМИ 1. Загальна характеристика юридичної норми. Юридична норма (норма права): поняття та ознаки. 2. Види (класифікація) юридичних норм. Спеціалізовані (нетипові норма права. Структура юридичної норми. Види диспозицій, гіпотез, санкцій юридичних норм. 3. Структура норми права і норми-розпорядження. Юридична норма та нормативно-правовий припис. 4. Форми викладу юридичних норм у статтях нормативно-правових актів. Способи викладу юридичних норм у статтях нормативно-правових актів.	2	1	<i>щотижня</i>

	5. Співвідношення юридичної норми і статті нормативного акта. Практичність знань про юридичні норми.			
Практичне заняття 3	<p style="text-align: center;">Тема 3. ЮРИДИЧНІ НОРМИ</p> <ol style="list-style-type: none"> Загальна характеристика юридичної норми. Юридична норма (норма права): поняття та ознаки. Види (класифікація) юридичних норм. Спеціалізовані (нетипові норма права. Структура юридичної норми. Види диспозицій, гіпотез, санкцій юридичних норм. Структура норми права і норми-розпорядження. Юридична норма та нормативно-правовий припис. Форми викладу юридичних норм у статтях нормативно-правових актів. Способи викладу юридичних норм у статтях нормативно-правових актів. Співвідношення юридичної норми і статті нормативного акта. Практичність знань про юридичні норми. 	2	1	1 раз на 2 тижні
Лекція 4	<p style="text-align: center;">Тема 4. ДЖЕРЕЛА (ФОРМИ) ПРАВА</p> <ol style="list-style-type: none"> Форми (джерела) права. Поняття форми права. Види зовнішніх форм права. Правовий звичай як історично перше джерело права. Звичаєве право. Правовий (адміністративний та судовий) прецедент в системі джерел права держави, його поняття та ознаки. Роль судової практики в правовому регулюванні суспільних відносин. Нормативно-правовий договір як форма права держави. Нормативно-правові договори в Україні. Конституційно-правові договори. Нормативно-правовий акт — основна форма права соціально-демократичної орієнтації. Ієрархія джерел національного права, її практичне значення. <p>Інститут контрасигнації.</p>	2		щотижня
Лекція 5	<p style="text-align: center;">Тема 5. ПРАВОВИЙ АКТ. СИСТЕМА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТИВ</p> <ol style="list-style-type: none"> Поняття підзаконного нормативно-правового акта. Підзаконний нормативний акт центральних органів держави. Інститут контрасигнації. Відомчий акт. Підзаконний нормативний акт органу місцевого самоврядування. Підзаконні нормативні акти органів виконавчої влади, державного підприємства, установи, організації. Нормативно-правові акти у сучасній Україні (загальна характеристика). 	2	1	щотижня
Практичне заняття 4	<p style="text-align: center;">Тема 5. ПРАВОВИЙ АКТ. СИСТЕМА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТИВ</p> <ol style="list-style-type: none"> Поняття підзаконного нормативно-правового акта. Підзаконний нормативний акт центральних органів 	2	1	1 раз на 2 тижні

	<p>держави. Інститут контрастнації.</p> <p>2. Відомчий акт.</p> <p>3. Підзаконний нормативний акт органу місцевого самоврядування. Підзаконні нормативні акти органів виконавчої влади, державного підприємства, установи, організації.</p>			
Лекція 6	<p>Тема 6. ПРАВОТВОРЕННЯ І ПРАВОТВОРЧІСТЬ</p> <p>1. Правотворчість: поняття, ознаки, види. Правотворення, правотворчість і законотворчість.</p> <p>2. Принципи і функції правотворчості.</p> <p>3. Стадії правотворчого процесу. Поняття правотворчої техніки її склад (правова термінологія, правові конструкції, правові презумпції, правові фікції тощо).</p> <p>4. Юридична стилістика. Види і форми правотворчості держави. Види і форми правотворчості громадянського суспільства.</p>	2	1	<i>щотижня</i>
Лекція 7	<p>Тема 7. ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА</p> <p>Поняття, засоби і види юридичної техніки.</p> <p>1. Особливості юридичної мови. Вимоги, які ставляться до якості юридичної мови.</p> <p>2. Юридична техніка нормотворчості. Складові юридичної техніки Юридична термінологія і юридичні конструкції. Поняття юридичної фрази та її структурні елементи.</p> <p>3. Юридичні помилки в правотворчій діяльності.</p> <p>4. Юридична техніка в правозастосовній діяльності.</p>	2		<i>щотижня</i>
Лекція 8	<p>Тема 8. ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ</p> <p>1. Правові відносини як особлива форма суспільних відносин. Поняття, ознаки та види правовідносин.</p> <p>2. Структура правовідносин. Передумови виникнення правовідносин.</p> <p>3. Суб'єктивне юридичне право і юридичний обов'язок як основний юридичний зміст правовідносин. Суб'єкти правовідносин: поняття, види. Правосуб'єктність фізичних і юридичних осіб.</p>	2	1	<i>щотижня</i>
Практичне заняття 5	<p>Тема 8. ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ</p> <p>1. Соціально-юридичні властивості суб'єкта правовідносин. Правоздатність (поняття, значення). Правоздатність фізичних і юридичних осіб. Дієздатність (поняття, значення, види). Деліктоздатність суб'єктів правовідносин.</p> <p>2. Компетенція державного органу як вираз його спеціальної правосуб'єктності.</p> <p>3. Поняття та види об'єктів правовідносин.</p> <p>4. Юридичні факти: поняття, класифікація. Фактичний (юридичний) склад. Презумпції.</p>	2	1	<i>1 раз на 2 тижні</i>
Лекція 9	<p>Тема 9. РЕАЛІЗАЦІЯ І ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ПРАВА</p> <p>1. Поняття та форми (використання, виконання, дотримання) реалізації юридичних норм.</p>	2	1	<i>щотижня</i>

	<p>Зловживання правом.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Загальна характеристика застосування юридичних норм. Поняття та види застосування юридичних норм (позитивне, юрисдикційне застосування). 3. Загальна характеристика правозастосувальної діяльності. Загальні вимоги правильного застосування юридичних норм. Основні стадії застосування юридичних норм. 4. Поняття правозастосувальної техніки. її склад. 5. Правозастосувальні акти. Юридичні властивості правозастосувальних актів. 6. Поняття прогалини у законодавстві. Поняття аналогії права й аналогії закону. 7. Юридичні колізії: поняття, причини виникнення, види. Способи розв'язання юридичних колізій. Конкуренція юридичних норм. 			
Лекція 10	<p>Тема 10. ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА</p> <p>Поняття й загальна характеристика тлумачення юридичних норм. Герменевтика та її значення для тлумачення юридичних норм. Поняття тлумачення-з'ясування юридичних норм. Поняття тлумачення-роз'яснення юридичних норм.</p> <p>Види тлумачення-з'ясування юридичних норм (за способом, за співвідношенням між текстом і змістом) норми тощо).</p> <p>Види тлумачення-роз'яснення юридичних норм. (за характером обов'язковості, за сферою поширення тощо).</p> <p>Поняття офіційного тлумачення. Його види.</p> <p>Поняття правотлумачної техніки та її склад.</p> <p>Інтерпретаційно-правові акти. Поняття інтерпретаційно-правового акта й його юридичні властивості. Види інтерпретаційно-правових актів.</p> <p>Наука та практика правотлумачення.</p>	2		щотижня
Лекція 11	<p>Тема 11. ЮРИДИЧНА ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ. ЮРИДИЧНИЙ ПРОЦЕС</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття, ознаки і види юридичної діяльності. 2. Структура юридичної діяльності. 3. Юридичний процес, його співвідношення з юридичною процедурою. 4. Форма юридичного процесу (процесуальна форма). 5. Види юридичного процесу в Україні. 	2		щотижня
Лекція 12	<p>Тема 12. МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття правового регулювання і правового впливу, їх співвідношення. 2. Сфера, основні напрямки і межі правового регулювання. Види, способи і типи правового регулювання. Механізм правового регулювання. 3. Елементи правового регулювання та їх призначення. 	2		щотижня

	<p>Ефективність правового регулювання суспільних відносин.</p> <p>4. Стадії механізму правового регулювання.</p> <p>5. Правові форми діяльності держави як засіб функціонування механізму правового регулювання.</p>			
Лекція 13	<p>Тема 13. ЮРИДИЧНО ЗНАЧУЩА ПОВЕДІНКА. ПРАВОПОРУШЕННЯ</p> <p>1. Поняття і ознаки правової поведінки. Правомірна поведінка. Причини нестабільності правомірної поведінки. Види і склад правомірної поведінки.</p> <p>2. Поняття і ознаки правопорушень. Склад правопорушення. Види правопорушень.</p> <p>3. Зловживання правом: сутність, зміст, шляхи усунення.</p> <p>4. Причини правопорушень: поняття, види. Причини правопорушень у сучасній Україні та шляхи їх усунення. Заходи юридичного примусу: поняття, види.</p>	2	1	<i>щотижня</i>
Практичне заняття 6	<p>Тема 13. ЮРИДИЧНО ЗНАЧУЩА ПОВЕДІНКА. ПРАВОПОРУШЕННЯ</p> <p>1. Поняття і ознаки правової поведінки. Правомірна поведінка. Причини нестабільності правомірної поведінки. Види і склад правомірної поведінки.</p> <p>2. Поняття і ознаки правопорушень. Склад правопорушення. Види правопорушень.</p> <p>3. Зловживання правом: сутність, зміст, шляхи усунення.</p> <p>4. Причини правопорушень: поняття, види.</p> <p>5. Причини правопорушень у сучасній Україні та шляхи їх усунення.</p>	2	1	<i>1 раз на 2 тижні</i>
Лекція 14	<p>Тема 14. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ</p> <p>1. Поняття та основні риси юридичної відповідальності. Поняття і ознаки юридичної відповідальності.</p> <p>2. Принципи законодавчого закріплення та принципи застосування юридичної відповідальності.</p> <p>3. Функції юридичної відповідальності у державах соціально-демократичної орієнтації. Види юридичної відповідальності. Підстави і стадії юридичної відповідальності.</p>	2	1	<i>щотижня</i>
Практичне заняття 7	<p>Тема 14. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ</p> <p>1. Поняття та основні риси юридичної відповідальності. Поняття і ознаки юридичної відповідальності.</p> <p>2. Принципи законодавчого закріплення та принципи застосування юридичної відповідальності.</p> <p>3. Функції юридичної відповідальності у державах соціально-демократичної орієнтації. Види юридичної відповідальності. Підстави і стадії юридичної відповідальності.</p>	2	1	<i>1 раз на 2 тижні</i>
Лекція 15	<p>Тема 15. ЗАКОННІСТЬ І ПРАВОПОРЯДОК.</p> <p>1. Поняття законності. Принципи законності. Законність і демократія. Вимоги і гарантії законності.</p>	2		<i>щотижня</i>

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Поняття правопорядку. Функції і принципи правопорядку. 3. Державна дисципліна. Співвідношення права, законності і правопорядку. 4. Громадський порядок і правопорядок. Гарантії правопорядку. 			
Лекція 16	<p style="text-align: center;">Тема 16. ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ І ПРАВОВА КУЛЬТУРА</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття і структура правової свідомості. Класифікація форм правосвідомості. 2. Функції правосвідомості. Взаємодія правосвідомості й об'єктивного юридичного права. 3. Деформації правосвідомості (правовий нігілізм, правовий ідеалізм). Шляхи і способи їх подолання. 4. Правова культура: поняття, структура, види, значення. Правова культура суспільства і особи. 5. Вимоги до професійної правосвідомості та правової культури юристів. 6. Поняття правового виховання, його механізм і функції. Правовий всеобуч. 	2		<i>щотижня</i>
Практичне заняття 8	<p style="text-align: center;">Тема 16. ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ І ПРАВОВА КУЛЬТУРА</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття і структура правової свідомості. Класифікація форм правосвідомості. 2. Функції правосвідомості. Взаємодія правосвідомості й об'єктивного юридичного права. 3. Деформації правосвідомості (правовий нігілізм, правовий ідеалізм). Шляхи і способи їх подолання. 4. Правова культура: поняття, структура, види, значення. Правова культура суспільства і особи. 5. Вимоги до професійної правосвідомості та правової культури юристів. 6. Поняття правового виховання, його механізм і функції. Правовий всеобуч. 	2	1	<i>1 раз на 2 тижні</i>
Лекція 17	<p style="text-align: center;">Тема 17. ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття верховенства права. 2. Характеристика основних складових верховенства права. 3. Повага до прав і свобод людини; Верховенство конституції; Принцип розподілу влади. 4. Законність; Обмеження дискреційних повноважень. 5. Принцип рівності у правах (рівноправності) та рівності всіх перед законом. 6. Принцип юридичної визначеності; Принцип захисту довіри; Принцип пропорційності. 7. Незалежність суду і суддів. 8. Верховенство права і правова держава. Верховенство права і соціальна держава. 	2		<i>щотижня</i>

(у межах поточного контролю за бажанням здобувача)

Поточний контроль	<p>Індивідуальне дослідницьке завдання</p>	<p>Індивідуальні дослідницькі завдання повинні містити аналіз сучасного стану обраного питання. Виконуються у вигляді доповіді та презентації. Обсяг доповіді ІДЗ повинен бути розрахований на 10-15 хв. Доповідь повинна складатися зі вступу, в якому висвітлена актуальність, мета дослідження, завдання, об'єкт та предмет (1-3 хв.) повне висвітлення питань, висновки та додається список використаних джерел. Презентація ІДЗ повинна містити графіки, таблиці, діаграми, гістаграми та рисунки та складатися з 15-20 слайдів. ІДЗ повинно бути виконано протягом</p>	<p>19-20 балів – здобувачі вищої освіти під час виконання завдання та його захисту виявили усебічні, системні та глибокі знання, продемонстрували уміння ставити мету і формулювати завдання дослідження; творчі здібності у розумінні та використанні програмного матеріалу для виконання поставлених мети та завдань; чітко, логічно, послідовно викладати матеріал; робити обґрунтовані висновки. Під час захисту індивідуального завдання надавали вичерпні, аргументовані та цілісні відповіді на всі запитання. Робота оформлена акуратно, відповідно до поставлених вимог.</p> <p>17-18 балів – здобувачі вищої освіти виконали завдання в цілому (не менше 90%), завдання виконані достатньо грамотно, але є декілька (1-3) несуттєвих помилок. Під час виконання роботи здобувачі освіти виявили знання і розуміння програмного матеріалу з дисципліни в повному обсязі, уміння ставити мету і формулювати завдання дослідження; творчий підхід до виконання поставлених мети та завдань; логічно, послідовно викладати матеріал; робити обґрунтовані висновки. Під час захисту індивідуального завдання надавали аргументовані, без суттєвих помилок відповіді на всі запитання. У цілому робота оформлена акуратно, але наявні незначні неточності в її оформленні та презентації.</p> <p>15-16 балів – здобувачі вищої освіти виконали індивідуальну роботу в цілому (не менше 80% завдань), завдання виконані достатньо грамотно, але є декілька (до 5) несуттєвих помилок. Під час виконання роботи здобувачі освіти виявили знання і розуміння програмного матеріалу з дисципліни з основних розділів, уміння ставити мету і формулювати завдання досліджень; логічно, послідовно викладати матеріал; робити висновки. Під час захисту індивідуального завдання відповідали достатньо грамотно, але припускались однієї-двох непринципових помилок. Робота оформлена акуратно, але наявні незначні неточності в її оформленні.</p> <p>13-14 балів – здобувачі вищої освіти виконали індивідуальне завдання не в</p>	20
--------------------------	--	--	--	-----------

		<p>семестру, та представлено до захисту до початку залікового тижня. Питання для виконання ІДЗ обираються відповідно наукових уподобань здобувача та з урахуванням змісту навчальної дисципліни мети й завдань дисципліни. Здобувач самостійно формулює питання для висвітлення та уточнює його з викладачем (у разі необхідності).</p>	<p>повному обсязі, але не менше 70%. Під час виконання роботи виявили знання й розуміння основних положень дисципліни; завдання виконали неповно, непослідовно; наявні неточності та помилки у змісті та оформленні роботи. Здобувачі освіти виявляють знання й розуміння основних положень матеріалу, але надають неповні, непослідовні відповіді. Під час захисту індивідуального завдання демонстрували недостатньо глибокі знання з досліджуваної теми, припускаючись не відповідностей у визначенні понять, неповно або недостатньо аргументовано відповідали на запитання.</p> <p>10-12 балів – здобувачі вищої освіти виконали завдання не в повному обсязі, але не менше ніж на 60%; у роботі присутні принципові помилки в оформленні. Під час виконання роботи виявили знання й розуміння основних положень матеріалу з дисципліни. Під час захисті та підготовці презентації продемонстрували поверхневі знання з досліджуваної теми, відповідали неповно, непослідовно, припускаючись не відповідностей у визначенні понять, не вміє переконливо обґрунтувати свою думку.</p> <p>0-9 балів – здобувачі вищої освіти виконали індивідуальне завдання менше ніж на 60% завдань. Під час виконання роботи припускалися принципових помилок при розв'язанні завдань. Робота оформлена зі значними порушеннями вимог. Необхідна досконала переробка роботи. Під час захисту здобувачі освіти виявили поверхові знання і розуміння основного програмового матеріалу в обсязі, який не дозволяє засвоювати наступний програмний матеріал; не відповідає на основні запитання.</p>	
--	--	---	--	--

5. Види і зміст контрольних заходів

Вид заняття/ роботи	Вид контрольного заходу	Зміст контрольного заходу*	Критерії оцінювання та термін виконання*	Усього балів
1	2	3	4	5
Поточний контроль				

<p>Змістовий модуль №1</p>	<p>Виступи, обговорення, дискусії, теоретико-аналітичні завдання, схематичні завдання, практичні: есе, порівняльний аналіз, ситуаційна задача, тестування в Moodle</p>	<p>Система накопичення балів: СЕЗН Moodle https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=16095</p>	<p>Правильна і вичерпна відповідь на одне питання оцінюється у 5 балів 5 балів здобувачі вищої освіти отримують якщо питання розкриті повністю без помилок; демонструють всебічне системне і глибоке знання програмного матеріалу; засвоєння основної й додаткової літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами та методиками передбаченими програмою дисципліни; вміння використовувати їх для вирішення типових і нестандартних практичних ситуацій; виявляє творчі здібності у розумінні, викладі та використанні навчального матеріалу; 4 бали – питання розкриті без суттєвих помилок, здобувачі освіти демонструють володіння знаннями основного програмного матеріалу, засвоєння інформації у межах лекційного курсу; володіння необхідними методами та методиками передбаченими програмою; вміння використовувати їх для вирішення типових практичних ситуацій, припускаючись окремих незначних помилок; 3 -2 бали – до 30 % питань певної роботи розкриті частково або неправильно; здобувачі освіти демонструють значні прогалини у знаннях основного та обізнаність із деякими поняттями програмного матеріалу, методи та методики передбачені програмою дисципліни використовуються не вірно, робота не виконана повністю, або виконана із суттєвими помилками; 1 бал здобувачі освіти отримують якщо понад 30 % питань певної роботи розкриті частково або неправильно; здобувачі освіти обізнані із деякими поняттями програмного матеріалу, методи та методики передбачені програмою дисципліни використовуються неправильно; виконання роботи не зараховується і повертається на доопрацювання. Доповнення оцінюється від 1 до 3 балів.</p>	<p>12</p>
<p>Змістовий модуль №2</p>	<p>Виступи, обговорення, дискусії, теоретико-</p>	<p>Система накопичення балів СЕЗН Moodle</p>	<p>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</p>	<p>12</p>

	аналітичні завдання, схематичні завдання, практичні: есе, порівняльний аналіз, ситуаційна задача, тестування в Moodle	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=16095		
Змістовий модуль №3	Виступи, обговорення, дискусії, теоретико-аналітичні завдання, схематичні завдання, практичні: есе, порівняльний аналіз, ситуаційна задача, тестування в Moodle	Система накопичення балів СЕЗН Moodle https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=16095	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	12
Змістовий модуль №4	Виступи, обговорення, дискусії, теоретико-аналітичні завдання, схематичні завдання, практичні: есе, порівняльний аналіз, ситуаційна задача, тестування в Moodle	Система накопичення балів СЕЗН Moodle https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=16095	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	12
Змістовий модуль №5	Виступи, обговорення, дискусії, теоретико-аналітичні завдання, схематичні	Система накопичення балів СЕЗН Moodle https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=16095	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	12

	завдання, практичні: есе, порівняльний аналіз, ситуаційна задача, тестування в Moodle			
Усього за поточний контроль	4			60
Підсумковий контроль				
Екзамен	Екзамен у письмовому вигляді (1 теоретичне питання й 1 практичне завдання)	Питання для підготовки: Moodle на сторінці https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=16095	<p>Правильна відповідь на одне питання оцінюється у 10 балів (max 20 балів)</p> <p>8-10 балів здобувачі вищої освіти отримують якщо питання розкриті повністю без помилок; демонструють всебічне системне і глибоке знання програмного матеріалу; засвоєння основної й додаткової літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами та методиками передбаченими програмою дисципліни; вміння використовувати їх для вирішення типових і нестандартних практичних ситуацій; виявляє творчі здібності у розумінні, викладі та використанні навчального матеріалу;</p> <p>6-7 балів – питання розкриті без суттєвих помилок, здобувачі освіти демонструють володіння знаннями основного програмного матеріалу, засвоєння інформації у межах лекційного курсу; володіння необхідними методами та методиками передбаченими програмою; вміння використовувати їх для вирішення типових практичних ситуацій, припускаючись окремих незначних помилок;</p> <p>4 -5 балів – до 30 % питань певної роботи розкриті частково або неправильно; здобувачі освіти демонструють значні прогалини у знаннях основного та обізнаність із деякими поняттями програмного матеріалу, методи та методики передбачені програмою дисципліни використовуються не вірно, питання висвітлено із суттєвими помилками;</p> <p>1-3 бали здобувачі освіти отримують якщо понад 30 % питань певної роботи розкриті частково або неправильно;</p>	20

			здобувачі освіти обізнані із деякими поняттями програмного матеріалу, методи та методики передбачені програмою дисципліни використовуються із значними помилками	
	Підсумкове тестування в Moodle	Передбачає відповіді на 40 тестових питань (1 питання – 0,5 бали)	Виконання тестових завдань відбувається на сторінці дисципліни в СЕЗН ЗНУ. З банку тестових завдань СЕЗН ЗНУ для кожного здобувача освіти випадковим чином обирається 40 тестових завдань. правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів за одне тестове питання (max 20 балів)	20
	Усього за підсумковий контроль			40

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)		
E	60 – 69 (достатньо)	3 (задовільно)	Не зараховано
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

6. Основні навчальні ресурси

Рекомендована література **ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА**

1. Городовенко В.В., Удовика Л.Г. Теорія держави і права : навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Право» освітньо-професійної програми «Право». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 124 с.
2. Городовенко В. В., Удовика Л. Г. Теорія права: курс лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Право» освітньо-професійної програми «Право». Запоріжжя : ЗНУ, 2022. 248 с.
3. Удовика Л.Г., Сидоров Я.О. Теорія держави і права : методичні вказівки до практичних занять для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Право» освітньо-професійної програми «Право»: у 2 ч. Ч. 2. Загальна теорія права. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 86 с.
4. Загальна теорія права: підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. Київ: Ваіте, 2015. 392 с.
5. Загальна теорія права. Академічний курс / під ред. С. В. Бобровник. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 576 с.

6. Петришин О.В. Загальна теорія права.: підручник . Харків : Право, 2025, 576 с.

ДОДАТКОВІ ДЖЕРЕЛА

1. Viktor V. Horodovenko, Larysa G. Udovyka, Tatiana O. Shekhovtsova. (2021). Vaccination in the System of Human Rights and Obligations: impact of the COVID-19 Pandemic. *Wiadomości Lekarskie*. VOLUME LXXIV, ISSUE 11 PART 2, NOVEMBER 2021. P. 2983-2991. (Scopus). URL: <https://wiadlek.pl/11-2021/>
2. Viktor V. Horodovenko, Larysa G. Udovyka, Hanna O. Dichko (2020). Ensuring respect for human rights and freedoms in the context of states' measures introduction to combat the COVID-19 pandemic: european experience. *Wiadomości Lekarskie*, VOLUME LXXIII, ISSUE 12 PART 2, DECEMBER 2020, P. 2773-2779. URL: <https://wiadlek.pl/wp-content/uploads/archive/2020/WLek202012212.pdf>. (Scopus). DOI: 10.36740/WLek202012212
3. Удовика Л.Г., Ганжа О.Г. Використання латинізмів у межах європейського правового простору: стан і перспективи для національної судової практики. *Науковий вісник УжНУ*. Серія: «Право». (2025). Вип. 91. С.116-126.
4. Удовика Л.Г., Черповицький М.Ю. Альтернативні засоби й процедури врегулювання правових конфліктів у контексті правової інтеграції. *Наукові перспективи: журнал*. 2025. № 9(63) 2025. С. 1272-1292. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-9\(63\)-1271-1292](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-9(63)-1271-1292)
5. Удовика Л.Г., Черповицький М.Ю. Проблеми й перспективи використання договірних і примусових засобів вирішення правових конфліктів в умовах глобальних викликів і загроз. *Журнал «Наукові інновації та передові технології»* № 10(50) 2025. (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»). С.1234-1254. <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/30118> DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-10\(50\)-1234-1254](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-10(50)-1234-1254)
6. Удовика Л.Г. Євроінтеграційний поступ правової системи України крізь призму індексу верховенства права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. №6. С.322-326. URL : http://lsej.org.ua/6_2025/67.pdf DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-6/65>
7. Удовика Л.Г., Черповицька І.Ю. (2025) Комунікація громадянського суспільства й судової влади в Україні в умовах євроінтеграції. *Право і суспільство*. 2025. № 3. Том 2. С. 407-417. URL : http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2025/3_2025/part_2/57.pdf DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.3.2.55> DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.20>
8. Єрмоленко Д. О., Удовика Л. Г. Вплив правової культури на якість нормотворчого процесу. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету імені Короля Данила Галицького: журнал*. Серія Право. 2024. Вип. 19 (31). С. 48-53.
9. Удовика Л.Г., Черповицька І.Ю. Комунікація громадянського суспільства й судової влади: методологічні підходи дослідження. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2024. №86. С.138-148. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/01/86-part-1.pdf>
10. Удовика Л.Г., Єрмоленко Д.О. Принцип правової визначеності в аксіологічному вимірі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №3/4. С. 60-64. URL : http://lsej.org.ua/3_2023/12.pdf <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.20>
11. Удовика Л.Г. Формалізація м'якого права як засіб реалізації принципу правової визначеності. *Закарпатські правові читання. Право як інструмент стійкості та розвитку в умовах сучасних цивілізаційних викликів : Матеріали XV міжнародної науково-практичної конференції*, м. Ужгород, 27 квітня 2023 р. Частина II. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. 316 с. С.102-105. <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/194/4067/9240-1>
12. Удовика Л.Г. Правові системи в умовах глобальних викликів і загроз. *Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Україна в умовах реформування правової*

системи: сучасні реалії та міжнародний досвід», Тернопіль, ЗУНУ, 28 квітня 2023 року. Тернопіль. 216-219.

13. Удовика Л.Г. Психологічні особливості правової самосвідомості українців. *Інтеграційні можливості сучасної психології та шляхи її розвитку. Матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції (23-24 жовтня 2025 року, м. Запоріжжя)*. Запорізький національний університет. Запоріжжя: ЗНУ, 2025. С. 19-20.

14. Велика українська юридична енциклопедія : у 20-ти т. Велика українська юридична енциклопедія. Т. 3. Загальна теорія права. Харків : Право, 2017. 952с.

15. Правова доктрина України : у 5 т. Х.: Право, 2013. Т. 1 : Загальнотеоретична та історична юриспруденція / В. Я. Тацій, О. Д. Святоцький, С. І. Максимов та ін.; за заг. ред. О. В. Петришина. Х.: Право, 2013. 976 с.

16. Права людини в особливих правових режимах: досвід України : монографія / Д. С. Терлецький, О. В. Марусяк, Ю. Д. Батан, М. В. Афанасьєва та ін. ; за заг. ред. д.ю.н., проф. М. В. Афанасьєвої. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 356 с.

17. Перелік рішень, ухвалених Європейським судом з прав людини. Офіційний веб-сайт Європейського суду з прав людини. URL: <http://www.echr.coe.int/echr/>.

18. Демократія: від теорії до практики. Підручник курсу. Видання друге, доповнене. Copyright © 2019 Міжнародна фундація виборчих систем. URL: https://ppst.sumdu.edu.ua/images/pdf/Pidrychnik_kursu_Democracy.pdf.

19. Онлайн-курс з громадянської освіти. Prometheus. <https://prometheus.org.ua/civileducation/>

20. Рішення Європейського суду з прав людини щодо застосування тимчасових заходів у справі у зв'язку з військовою агресією Росії проти України від 1 березня 2022 року (витяг). *Право України*. 2022. №3. С.39.

21. Рішення Європейського суду з прав людини про застосування тимчасових заходів щодо індивідуальних заяв у зв'язку з військовою агресією Росії проти України від 4 березня 2022 року (витяг). *Право України*. 2022. №3. С.40.

22. Резолюція Європейського Суду з прав людини щодо наслідків припинення членства Російської Федерації в Раді Європи відповідно до статті 58 Європейської Конвенції з прав людини. *Право України*. 2022. №3. С.42.

23. Доповідь про правовладдя. Ухвалено Європейською Комісією “За демократію через право” (Венеційська Комісія) на її 86-му пленарному засіданні (CDL-AD(2011)003rev, Венеція, 25–26 березня 2011 року). *Право України*. 2019. №11. С. 14-38. Козюбра М. Взаємозв'язки між народовладдям, парламентаризмом та верховенством права: європейські стандарти і сучасні українські реалії. *Право України*. 2019. №11. С.83-97.

24. ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ «ЗА ДЕМОКРАТІЮ ЧЕРЕЗ ПРАВО» НА КОНСТИТУЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ДЕМОКРАТИЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ. *Право і суспільство*. 2019. №5-1. С.3-11. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/5_2019/part_1/3.pdf

25. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 3 : Теорія держави та права / редкол.: О. В. Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2017. 952 с.

Інформаційні ресурси:

1. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua>.
2. Державне підприємство «Інформаційні судові системи». URL: <https://ics.gov.ua/ics/about/acts/>.
3. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>.
4. Українська Гельсінкська спілка з прав людини. URL: <https://helsinki.org.ua>.

5. Офіційний сайт Верховної Ради України. UPL: www.rada.gov.ua.
6. Офіційний сайт Президента України. UPL: www.president.gov.ua.
7. Національна бібліотека ім. Вернадського. UPL: www.nbuv.gov.ua.
8. Сайт присвячений правам людини в Інтернет. UPL: www.internetrights.org.ua.

7. Регуляції і політики курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування лекційних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом тестування.

Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Політика академічної доброчесності

Усі письмові роботи, що виконуються слухачами під час проходження курсу, перевіряються на наявність плагіату за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення UniCheck. Відповідно до чинних правових норм, плагіатом вважатиметься: копіювання чужої наукової роботи чи декількох робіт та оприлюднення результату під своїм іменем; створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел; рерайт (перефразування чужої праці без згадування оригінального автора). Будь-яка ідея, думка чи речення, ілюстрація чи фото, яке ви запозичуєте, має супроводжуватися посиланням на першоджерело. Приклади оформлення цитувань див. на Moodle:

<https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=16095>

Виконавці індивідуальних дослідницьких завдань обов'язково додають до текстів своїх робіт власноруч підписану Декларацію академічної доброчесності (див. посилання у Додатку до силабусу).

Роботи, у яких виявлено ознаки плагіату, до розгляду не приймаються і відхиляються без права перескладання. Якщо ви не впевнені, чи підпадають зроблені вами запозичення під визначення плагіату, будь ласка, проконсультуйтеся з викладачем.

Висока академічна культура та європейські стандарти якості освіти, яких дотримуються у ЗНУ, вимагають від дослідників відповідального ставлення до вибору джерел. Посилання на такі ресурси, як Wikipedia, бази даних рефератів та письмових робіт (Studopedia.org та подібні) є неприпустимим. Рекомендовані бази даних для пошуку джерел:

Електронні ресурси Національної бібліотеки ім. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua>

Цифрова повнотекстова база даних англomовної наукової періодики JSTOR: <https://www.jstor.org/>

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті

Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). Будь ласка, не забувайте активувати режим «без звуку» до початку заняття.

Під час виконання заходів контролю (термінологічних диктантів, контрольних робіт, іспитів) використання гаджетів заборонено. У разі порушення цієї заборони роботу буде анульовано без права перескладання.

Комунікація

Базовою платформою для комунікації викладача зі студентами є Moodle.

Важливі повідомлення загального характеру – зокрема, оголошення про терміни подання контрольних робіт, коди доступу до сесій у CiscoWebex та ін. – регулярно розміщуються викладачем на форумі курсу. Для персональних запитів використовується сервіс приватних повідомлень. Відповіді на запити студентів подаються викладачем впродовж трьох робочих днів. Для оперативного отримання повідомлень про оцінки та нову інформацію, розміщену на сторінці курсу у Moodle, будь ласка, переконайтеся, що адреса електронної пошти, зазначена у вашому профайлі на Moodle, є актуальною, та регулярно перевіряйте папку «Спам».

Якщо за технічних причин доступ до Moodle неможливим, або ваше питання потребує термінового розгляду, направте електронного листа з позначкою «Важливо» на адресу loga.znu@gmail.com. У листі обов'язково вкажіть ваше прізвище та ім'я, курс та шифр академічної групи.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2025-2026 н. р. доступний за адресою: <https://tinyurl.com/yckze4jd>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмій (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ:

https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normatyvna_basa/polozhennya_pro_organ_zats_yu_ta_metodi_ku_provedennya_potochnogo_ta_p_dsumkovogo_semestrovogo_kontrolyu_navchannya_student_v_znu_.pd

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ:

https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normatyvna_basa/polozhennya_pro_poryadok_prijomu_v_dra_khuvannya_pererivannya_navchannya_ponovlennya_perevedennya_zdobuvach_v_vischoyi_osv_ti_v_znu.pdf

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**

Електронна адреса: y_banakh@znu.edu.ua

Гаряча лінія: тел. (061) 227-12-76, факс 227-12-88

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок-п'ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE):
<https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу.

Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance>